

MRF 2022.286

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 27. oktober 2022, j.nr. 20/04068

Stadfæstet Viborg Kommunes VVM-tilladelse til etablering af tre 150 m høje vindmøller, da miljøvurderingen af flagermus og taigasædgæs fandtes tilstrækkelig, idet nævnet bl.a. lagde vægt på, at en statistisk risiko på 7-9 årlige flagermusdødsfald som følge af vindmøllen ikke kunne anses for en overtrædelse af forbuddet mod forsætlig drab, og en eventuel fortrængning af taigasædgæs kunne opvejes af andre egnede steder i området.

Efter forudgående miljøvurdering af et vindmølleprojekt med tre vindmøller i Tolstrup med en kapacitet på 4 MW hver, en totalhøje på 149,9 m og en indbyrdes afstand på 350 m vedtog Viborg Kommune den 29. januar 2020 kommuneplattelæg og bonuslokalplan for projektet. Kommunen meddelte den 11. februar 2020 VVM-tilladelse efter miljøvurderingslovens § 25 til projektet, hvori der på grundlag af miljøkonsekvensrapporten var fastsat en række vilkår, der fandt anvendelse generelt, i anlægsfasen, i driftsfasen og i afviklingsfasen. Miljøvurderingen af plangrundlaget blev påklaget af en nabo til Planklagenævnet, der i formandsafgørelse af 8. juli 2022 ikke fandt grundlag for at underkende miljørapporten (j.nr. 20/04067). VVM-tilladelsen blev ligeledes påklaget af en nabo, der bl.a. gjorde gældende, at der var usikkerhed om projektets påvirkning af taigasædgæs og flagermus i modstrid med habitatdirektivets art. 12 og fuglebeskyttelsesdirektivet. Miljø- og Fødevarerklagenævnet (formanden) lagde i relation til projektets påvirkning af flagermus til grund, at miljøministeren i medfør af naturbeskyttelseslovens § 29 b havde vedtaget forvaltningsplan for flagermus, hvoraf bl.a. fremgår, at der skal ske undersøgelse af ynglesteder, flyveruter og jagtområder i yngletiden (ca. 20. juni til 7. august) og en undersøgelse af rastesteder, flyveruter og jagtområder i eftersommeren og det tidligere efterår (ca. 16. august til 15. september), og at undersøgelserne skal indbefatte detektorbaseret kortlægning af fourageringsområder og flyveruter samt kortlægning af mulige dagkvarterer (yngle- og rastesteder). Endvidere fremgår det af forvaltningsplanen, at vindmøllernes tårne og blade tiltrækker store mængder af insekter, som tiltrækker flagermus, og at den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus er at slukke for vindmøllerne ved vindhastigheder under ca. 5-6 m/s om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober. Nævnet lagde videre til grund, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kan blive negativt påvirket, hvis der sker en forstyrrelse af de

tilknyttede ledelinjer, og ”yngleområde” efter EU-Domstolens praksis også omfatter områdets omgivelser, når omgivelserne er nødvendige for, at bilag IV-arter kan yngle med succes. Af miljøkonsekvensrapporten fremgik, at projektområdet pga. omgivende løvskov var et relativt godt flagermusområde. I overensstemmelse med Naturstyrelsens forvaltningsplan af 2013 for flagermus var der i september 2018 over to nætter foretaget feltundersøgelser med anvendelse af syv stationære detektorer og gennemgang med håndholdt detektor, hvor der blev registreret syv arter, hvoraf seks var almindelige. Langt de fleste registreringer kom fra en have med levende hegn, mens alene 0,7 % af registreringerne var fra åbne marker. Ved anvendelse af gennemsnitsværdier for dødsraten forårsaget af vindmøller var det estimeret, at møllerne i værste fald kunne forårsage 2-9 flagermusdødsfald årligt. Ifølge feltundersøgelserne kunne flagermusaktiviteten henføres til haven nord for projektområdet, og kommunen vurderede, at projektet ikke ville udgøre en væsentlig risiko for flagermus på populationsniveau. Nævnet lagde herefter til grund, at ifølge miljøvurderingslovens § 20, stk. 4, nr. 2, skal miljøkonsekvensrapporten på passende måde skal påvise, beskrive og vurdere projektets væsentlige direkte og indirekte virkninger af bilag IV-arter, og at haven nord for projektområdet udgjorde et potentielt yngle- eller rasteområde for flagermus, samt at vandløbet, hvor den midterste mølle havde overslag, udgjorde en potentiel ledelinje. I denne sag byggede miljøvurderingen dels på et generelt estimat af risikoen for flagermusdødsfald, dels på de konkrete feltundersøgelser. Da mindstefstanden mellem haven og ledelinjen i form af vandløbet var 150 m over åben mark, fandt nævnet, at Viborg Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret, at projektet ikke ville kunne beskadige yngle- og rasteområder for flagermus. Vedrørende drab af enkeltindivider bemærkede nævnet, at der ikke kan antages at være tale om forsætligt drab alene på grund af en rent statistisk risiko for drab af flagermus som følge af kollision

med vindmøller. I forhold til taigasædgæs lagde nævnet til grund, at taigasædgæs som en tilbagevendende trækfugl er omfattet fuglebeskyttelsesdirektivets art. 4(4), sidste pkt., om beskyttelse uden for EU-fuglebeskyttelsesområder. Nævnet lagde herefter til grund, at vindmølleområdet ikke udgjorde et væsentligt ynglefugleområde for taigasædgæs, men at områdets ornitologiske værdi bestod i at være en relativt god rast- og fourageringslokalitet for svaner og gæs, hvilket var belyst i miljøkonsekvensrapporten, hvoraf bl.a. fremgik, at taigasædgæs i betydeligt mindre omfang træffes ca. 1 km nord for mølleområdet,

hvorfor fuglene ikke kan forventes at miste væsentlige fourageringsområder ved opsætning af møllerne, da fuglene hurtigt vænner sig til møllerne, og hvis der skulle ske fortrængning, rummer regionen ”massevis af grønne marker, hvor fuglene kan fouragere og i høj grad gør det allerede”. Miljø- og Fødevareklagenævnet fandt med henvisning hertil, at Viborg Kommune i tilstrækkelig grad havde sikret, at miljøkonsekvensrapporten belyste, at projektet ikke kunne påvirke levesteder for trækfugle, hvorfor nævnet stadfæstede VVM-tilladelsen.

Kommentar: Nævnets bemærkninger om, at regionen indeholder andre gode steder for taigasædgæs må anses for uvedkommende, når der ikke er meddelt tilladelse efter undtagelsen i habitatbekendtgørelsens § 11, hvor betragtningerne derimod er relevante. I forhold til forbuddet mod at skade og forstyrre yngle- og rasteområder for bilag IV-arter efter habitatdirektivets art. 12 (og habitatbekendtgørelsens § 10) er det ikke nok, at der er andre muligheder, hvis der sker fortrængning. Er dette begrundelsen for, at en negativ påvirkning af bilag IV-arters levesteder er acceptabel, skal undtagelsen i habitatdirektivets art. 16 og fuglebeskyttelsesdirektivets art. 9 (og habitatbekendtgørelsen § 11) anvendes. Men undtagelsen var ikke anvendt i denne sag, og i så fald er nævnets eneste mulighed at ophæve og hjemvise afgørelsen. Såfremt nævnet er af den opfattelse, at bemærkningerne om alternative levesteder i regionen er relevante, er afgørelsen dermed næppe rigtig. I relation til flagermus anfører Miljø- og Fødevareklagenævnet, at den af miljøministeren i 2013 vedtagne forvaltningsplan for flagermus skulle være vedtaget med hjemmel i naturbeskyttelseslovens § 29 b. Læser man forvaltningsplanen for flagermus, der kan hentes på <https://www2.mst.dk/Udgiv/publikationer/2013/flagermus.pdf>, er det vanskeligt at finde holdepunkter for, at forvaltningsplanen skulle være en retsakt vedtaget efter § 29 b, der alene nævnes i dokumentet i forbindelse med mulighed for tilskud. Hvis det omvendt må lægges til grund, at forvaltningsplan for flagermus faktisk er en retsakt vedtaget med hjemmel i naturbeskyttelseslovens § 29 b, var vedtagelsen af forvaltningsplanen omfattet af miljøvurderingslovens § 8 om vedtagelse af planer, og da disse regler ikke blev iagttaget i 2013, opstår der et andet problem om dokumentets retlige gyldighed.

Stadfæstelse af § 25-tilladelse til 3 vindmøller ved Tolstrup i Viborg Kommune

20/04068

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter miljøvurderingslovens § 25, jf. § 49, stk. 1.[1]

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Viborg Kommunes afgørelse af 11. februar 2020 om § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller ved Tolstrup i Viborg Kommune.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet[2] og gebyrbekendtgørelsens § 2.[3] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. miljøvurderingslovens § 54, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Indhold

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet 3

2. Sagens oplysninger. 3

2.1 Projektet og området 3

2.2 Miljøkonsekvensrapporten. 3

2.2.1 Vurdering af påvirkning af flagermus. 4

2.2.2 Vurdering af påvirkning af tajgasædgås. 5

2.3 Den påklagede afgørelse. 6

2.3.1 Høring. 6

2.4 Klagens indhold. 6

2.5 Viborg Kommunes bemærkninger til klagen. 7

2.6 Nye oplysninger under sagens behandling. 8

2.6.1 Supplerende flagermusundersøgelse. 8

2.6.2 Forslag til driftsjustering og overvågning. 8

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse. 9

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse. 9

3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger 9

3.2.1 Den retlige ramme. 9

3.2.2 Ad 1) Inddragelse af høringssvar 10

3.2.3 Ad 2) Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus) 11

3.2.4 Ad 3) Påvirkning af fugle (Tajgasædgås) 14

3.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse. 17

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Afgørelsen er den 3. marts 2020 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af en omboende.

Klager har navnlig anført, at

- det ikke fremgår af afgørelsen, hvordan høringssvar er vurderet og håndteret, og
- vurderingen af påvirkningen af særligt tajgasædgås og flagermus er forbundet med usikkerhed, herunder burde der i tilladelsen være stillet vilkår om overvågningen af påvirkningen af disse arter.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.4.

Viborg Kommunes endelige vedtagelse af forslag til lokalplan nr. 514 for vindmølleområde ved Tolstrup samt tillæg nr. 32 til kommuneplan 2017-2029 er ligeledes påklaget. Planklagenævnet gav ved afgørelse af 8. juli 2022 ikke medhold i denne klage.[4]

2. Sagens oplysninger

2.1 Projektet og området

Sagen vedrører et projekt for etablering af tre vindmøller af samme type med en totalhøjde på op til 149,9 m, en rotordiameter på maks. 136 m og med tilhørende tekniske anlæg ved Tolstrup i Viborg Kommune, idet det endelige valg af fabrikat endnu ikke er fastlagt. Vindmøllerne vil hver have en kapacitet på 4 MW, og de placeres på en lige række med en indbyrdes afstand på ca. 350 m.

Området omfatter et areal på ca. 7 ha omgivet af åbne marker, der anvendes til landbrugsdrift. For tilkobling til det overordnede højspændingsnet kan der være behov for op til to mindre bygninger med et samlet areal på op til 50 m² og en højde på maks. 3,5 m.

Projektområdet er udlagt til formålet med lokalplan nr. 514 og tillæg nr. 32 til Viborg Kommuneplan 2017-2029.

2.2 Miljøkonsekvensrapporten

Viborg Kommune har den 23. april 2018 modtaget en ansøgning fra bygherre om tilladelse til opstilling af tre vindmøller ved Tolstrup.

Bygherre har på den baggrund udarbejdet den samlede miljø- og miljøkonsekvensrapport "Vindmøller ved Tolstrup". Denne indeholder dels en miljøvurdering af forslag til kommuneplantillæg nr. 32, til Kommuneplan

2017 - 2029 for Viborg Kommune og lokalplan nr. 514, dels en miljøkonsekvensrapport for det samlede projekt (herefter "miljøkonsekvensrapporten"). Viborg Kommune meddelte den 11. februar 2020 tilladelse til projektet i medfør af miljøvurderingslovens § 25.

I det følgende gengives de dele af miljøkonsekvensrapporten, som er relevante for Miljø- og Fødevarerklagenævnets prøvelse i sagen.

2.2.1 Vurdering af påvirkning af flagermus

Det er overordnet anført i miljøkonsekvensrapporten, at vindmøller næppe udgør et væsentligt problem for nogen flagermusarter, og at effekten generelt ikke giver grundlag for bekymring på populationsniveau. Der henvises i denne forbindelse til forskellige undersøgelser foretaget internationalt og i Danmark, herunder af vindmøllerne i Østerild.

Det fremgår videre, at projektområdet er et relativt godt flagermusområde med omgivende områder med løvskov. Det fremgår desuden, at vindmølleområdet ligger tæt op ad et vandløb, hvor der vil være vingeoverslag fra den midterste mølle. Den skønnede risiko for flagermusdødsfald er ifølge rapporten generelt lav, men i mangel af konkret viden om yngle- og trækforekomst af flagermus i projektområde er der i efteråret 2018 gennemført en konkret flagermusundersøgelse, ligesom området er besigtiget af en fagperson.

Undersøgelsen blev foretaget over to nætter i perioden fra den 15. til den 19. september 2018 med syv stationære flagermusdetektorer og i perioden fra den 15. til den 18. september 2018 med to gennemgange med håndholdt flagermusdetektor i overensstemmelse med Naturstyrelsens forvaltningsplan for flagermus.[5] Efter frasortering af støjoptagelser blev der registreret 5.194 identificeringer af flagermus. Dværgflagermus udgjorde ca. 94 % af registreringerne, trolldflagermus ca. 3 %, brunflagermus ca. 2 % og øvrige arter under 1 %, hvilket viser, at området ikke er af væsentlig interesse for andre flagermus end dværgflagermus. For Midtjylland er fordelingen jævn på arter, men fattig på individer, bortset fra dværgflagermus.

For så vidt angår damflagermus, blev der registreret højest fire forbiflyvninger af denne art. Da optagelserne stammer fra tre forskellige detektorer på to nætter, kan der være tale om færre end fire individer, der antageligt blot har strejft rundt i området.

Det understreges, at antallet af optagelser ikke er det samme som antallet af flagermus, men nærmere en indeksering for flagermusenes aktivitet i området. Der blev registreret syv arter, hvoraf seks var almindelige. Fem optagelser var af damflagermus. Langt de fleste registreringer kom fra en have og levende hegn, der sandsynligvis fungerer som fourageringssted og ledelinje, når dyrene er på træk i sensommeren. Kun 0,7 % af registreringerne kom fra de åbne marker, hvor projektet planlægges etableret. Der fandtes høj og tidlig aktivitet ved ejendommen [A1], og der kan være et dagrastested for dværgflagermus

på ejendommen enten i bygningerne eller i træer i haven. Det fremgår sammenfattende af miljøkonsekvensrapporten, at bortset fra den omtalte have er aktiviteten fra flagermus i området beskeden i sammenligning med andre steder, hvor der er etableret vindmøller.

Det sluttes i miljøkonsekvensrapporten, at vindmøllerne ikke vurderes at ville udgøre en væsentlig risiko for flagermus på populationsniveau.

2.2.2 Vurdering af påvirkning af tajgasædgås

Under overskriften "Fugle" i miljøkonsekvensrapportens s. 71 er det overordnet beskrevet, at det større område omkring projektområdet er en relativ god rast- og fourageringslokalitet for svaner og gæs, herunder tajgasædgås. Tajgasædgåsen er en relativ sjælden art og i tilbagegang. Der henvises ligeledes til en undersøgelse foretaget vedrørende et større vindmølleprojekt omkring Tjele Langsø, hvor der findes en større rastelokalitet for disse fugle. De træffes betydeligt mindre hyppigt ved [F2], som er ca. 1 km nord for projektområdet.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der ikke er gennemført systematiske optællinger af hverken yngle- eller trækfugle i projektområdet. Dyr og fugle er imidlertid blevet iagttaget under en besigtigelse af området og nærområdet den 25. januar 2019.

Det anføres i miljøkonsekvensrapporten, at opstilling af de tre vindmøller ved Tolstrup næppe vil få væsentlig betydning for Tajgasædgåsen, hvilket bl.a. begrundes med, at fuglene ikke kan forventes at miste væsentlige fourageringsområder ved opsætning af møllerne, idet fuglene hurtigt vænner sig til møllerne, og hele regionen rummer massevis af grønne marker, hvor fuglene kan fouragere og i høj grad gør det allerede. Det fremgår endvidere, at mølleområdet ikke er et væsentligt ynglefugleområde. Risikoen for kollisioner vurderes at være meget lille, og der er kun fundet seks sædgæs (tajga- og tundrasædgås) dræbt af vindmøller i hele Europa.

Idet det ikke kan udelukkes, at enkelte fugle fra tid til anden vil kollidere med en vindmølle, henvises der i miljøkonsekvensrapporten til undersøgelser foretaget vedrørende vindmøller ved Østerild og ved Velling Mærsk. Det fremgår bl.a. af disse undersøgelser, at gæs og andre fugle i høj grad er i stand til at navigere uden om faren, ligesom gæs i Vestjylland ser ud til hurtigt at vænne sig til forekomsten af vindmøller og navigerer udenom. Ved Velling Mærsk er flere gåsearter ligeledes observeret flyve ind og ud mellem de mere end 100 tætstående vindmøller og fouragere under disse. Der er ikke noget der tyder på, at tajgasædgåsen ikke vil være i stand til noget lignende. Undersøgelser tyder ligeledes på, at større og mere moderne vindmøller udgør en mindre risiko end flere mindre vindmøller.

2.3 Den påklagede afgørelse

Viborg Kommune har den 11. februar 2020 truffet afgørelse om § 25-tilladelse til etablering og drift af tre vindmøller ved Tolstrup. Tilladelsen er meddelt på baggrund af ansøgning om etablering af vindmøller ved Tolstrup, miljørapport om vindmøller ved Tolstrup, planforslag og høringssvar.

Der er ved afgørelsen stillet en række vilkår, der finder anvendelse generelt, i anlægsfasen, i driftsfasen og i afviklingsfasen. Viborg Kommune har på baggrund af miljøkonsekvensrapporten vurderet, at det ansøgte projekt kan etableres og drives uden

væsentlige negative påvirkninger af miljøet, såfremt vindmøllerne med tilhørende tekniske anlæg etableres, indrettes og drives i overensstemmelse med indholdet i miljørapporten, bestemmelserne i lokalplanen og vilkårene i tilladelsen.

For så vidt angår høringssvar fremgår det, at der er indkommet to sådanne til miljøkonsekvensrapporten, som vedrører støj fra vindmøller, visualiseringer og geologi.

2.3.1 Høring

Det fremgår af § 25-tilladelsen, at udkast til denne har været i offentlig høring sammen med miljøkonsekvensrapporten i perioden fra den 12. september til den 7. november 2019. For så vidt angår disse to dokumenter, indkom der to høringssvar, der vedrørte støj fra vindmøller, visualiseringer og geologi.

Det fremgår videre af § 25-tilladelsen, at bl.a. input fra den forudgående offentlige høring af borgere og berørte myndigheder indgår i vurderingen af projektet.

Af Viborg Kommunes notat "Resumé af resultaterne af de høringer, der er foretaget jf. miljøvurderingsloven i forbindelse med miljøvurdering af

vindmølleprojekt ved Tolstrup" af 11. februar 2020 fremgår det, at der indkom 11 høringssvar i offentlighedsfasen, hvoraf 2 angik miljørapporten, herunder støj, visualiseringer, geologi og opstilling af solceller som alternativ. Høringssvarende blev taget i betragtning, men medførte ingen ændringer i de endelige planer.

2.4 Klagens indhold

Klager har anført, at det fremgår af tilladelsen til projektet, at der indkom to høringssvar til miljø[konsekvens]rapporten, som omhandlede støj, visualiseringer og geologi, og at afgørelsen er truffet på baggrund af bl.a. indkomne høringssvar. Videre har klager påpeget, at det fremgår af høringssvar og resumé af resultatet af høringer, der blev offentliggjort på Viborg Kommunes hjemmeside, at der indkom 11 høringssvar i offentlighedsfasen. To af disse var til miljørapporten angående støj fra vindmøller, visualiseringer geologi, og opstilling af solceller som alternativ. Det fremgår også, at høringssvarene blev taget i betragtning, men ikke medførte nogle ændringer. Ifølge klager fremgår det dog ikke, hvordan og på hvilket fagligt grundlag høringssvarende er vurderet.

Desuden har klager anført, at miljøkonsekvensrapportens beskrivelse og vurdering af påvirkningen af særligt tajgasædgås og flagermus er præget af en del usikkerhed.

Klager har ligeledes påpeget, at der muligvis burde være stillet vilkår om overvågning af projektets påvirkning af arterne.

2.5 Viborg Kommunes bemærkninger til klagen

Viborg Kommune har den 31. marts 2020 fremsat sine bemærkninger til klagen.

Med hensyn til klagepunktet om høringssvarene har Viborg Kommune indledningsvis påpeget, at disse alle er blevet taget i betragtning, og kommunen vurderer at have fulgt de procedurmæssige regler i miljøvurderingslovens §§ 32 og 35. Kommunen har uddybende anført, at afgørelsen om § 25-tilladelse blev truffet på grundlag af resultatet af de foretagne høringer. Tilladelsen blev offentliggjort på kommunens hjemmeside sammen med bl.a. et resumé af resultatet af høringerne i overensstemmelse med miljøvurderingslovens § 37.

For så vidt angår vurderingen af påvirkningen af flagermus, har Viborg Kommune påpeget, at der er foretaget en konkret flagermusundersøgelse for området, til hvilken der henvises i miljøkonsekvensrapporten. Undersøgelsen er foretaget i efteråret 2018 over to nætter med syv detektorer pr. gang suppleret med håndholdt detektor. Der blev her registreret syv arter, herunder seks almindelige og damflagermus. Dværgflagermus udgjorde ca. 94 % af registreringerne, og 0,7 % af registreringerne kom fra de åbne marker, hvor vindmøllerne er ansøgt placeret. Det er vurderet, at vindmøllerne ikke vil udgøre en væsentlig risiko på populationsniveau.

Miljørapporten redegør ligeledes for påvirkningen af bestanden og lokale forekomster af tajgasædgås. Det er vurderet, at opsætningen af vindmøllerne næppe vil få væsentlig betydning for tajgasædgåsen, der forekommer betydeligt mindre hyppigt ved Tolstrup end på de dyrkede marker omkring Tjele Langsø og på græsarealer ved Nørreådal, hvor den ofte ses.

Viborg Kommune har afslutningsvis anført, at kommunen ikke kan se grundlag eller behov for at stille vilkår i § 25-tilladelsen om overvågning af projektets påvirkning af fugle- og dyreliv. Det er i miljøkonsekvensrapporten vurderet, at vindmølleprojektet ikke vil få væsentlige negative konsekvenser for fugle- og dyrelivet i området hverken i anlægs- eller driftsfasen.

2.6 Nye oplysninger under sagens behandling

2.6.1 Supplerende flagermusundersøgelse

Viborg Kommune har på vegne af projektansøger den 14. april 2021 indsendt en supplerende undersøgelse af flagermus foretaget henover to nætter den 25.-26. juni og den 2.-3. juli 2019 med syv stationære detektorer (hvoraf seks var fungerende) suppleret med en håndholdt detektor i overensstemmelse med Naturstyrelsens forvaltningsplan for flagermus (2013). Der blev registreret 1.015 identificeringer af flagermus, hvoraf ca. 83 % udgjorde dværgflagermus, 7 % sydflagermus og 7 % brunflagermus. Dette viser ifølge undersøgelsen, at området ikke er af væsentlig interesse for andre flagermus end de nævnte. For Midtjylland er fordelingen jævn på arter, men fattig på individer, bortset fra disse tre arter.

For så vidt angår damflagermus, blev lyde fra denne art kun registreret en gang, og undersøgelsen konkluderer derfor, at der er tale om omstrejfende individer.

Det understreges, at antallet af optagelser ikke er det samme som antallet af flagermus, men nærmere en indeksering for flagermusenes aktivitet i området. Der blev registreret syv arter, hvoraf seks var almindelige. Fem optagelser var af damflagermus. Langt de fleste registreringer kom fra en have og levende hegn, der sandsynligvis fungerer som fourageringssted og ledelinje for flagermus om sommeren. Kun 1,6 % af registreringerne kom

fra de åbne marker, hvor projektet planlægges etableret. Der fandtes ingen tegn på ynglekolonier i området. Der var tidlig aktivitet af dværgflagermus ved skovkanten, men ingen tidlig udflyvning ved [A1], hvilket ellers kunne have indikeret en ynglekoloni ved ejendommen.

2.6.2 Forslag til driftsjustering og overvågning

Ligeledes har Viborg Kommune på vegne af projektansøger den 23. april 2021 indsendt et forslag til indledende driftsjustering og overvågning af flagermusaktivitet i projektområdet. Det fremgår, at forslaget er udarbejdet i lyset af en række afgørelser truffet af klagenævnene.

Forslaget indebærer, at cut-in-speed hæves til 5-6 m/s om natten i de perioder, hvor der er størst risiko for flagermusene, hvorved risikoen for disse reduceres til at acceptabelt niveau. De indledende driftsjusteringer foreslås foretaget i tidsrummet fra solnedgang til solopgang, når vindhastigheden er under 6 m/s målt i nacellen og i perioden fra 15. juli til 15. oktober.

Projektansøger har ligeledes foreslået foranstaltninger iværksat til overvågning af flagermusenes aktivitet omkring vindmøllerne ved hjælp af ultralydsdetektorer monteret i nacellerne, der er specielt udviklet til formålet. Overvågningens formål er at be- eller afkræfte forekomst af flagermus omkring tårnets øverste del i relation til tidspunkt og vejrforholdene (temperatur, vindretning og vindhastighed). I tilfælde hvor der ikke kan påvises væsentlige mængder af flagermus omkring møllerne, kan restriktionerne på driften efterfølgende bortfalde.

Projektansøger har ligeledes foreslået at gennemføre overvågning af flagermusenes aktivitet ved jorden henover ni nætter mellem den 15. juli og den 15. oktober ved hjælp af detektorer, der placeres ved foden af de fire møller.

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets prøvelse

Det fremgår af § 11, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, at nævnet kan begrænse sin prøvelse af en afgørelse til de forhold, der er klaget over.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har i denne klagesag fundet anledning til at behandle følgende forhold:

1. Inddragelse af høringssvar.
2. Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus).
3. Påvirkning af fugle (Tajgasædgås).

Efter nævnets vurdering er der ikke med klagen i øvrigt fremkommet forhold, der kan føre til ændringer af førsteinstansens afgørelse.

3.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

3.2.1 Den retlige ramme

Formålet med miljøvurderingslovens regler er at sikre, at der gennemføres en vurdering af virkningerne på miljøet som grundlag for beslutningen om at give eller afslå tilladelse til projektyper, der kan påvirke miljøet væsentligt.

Miljøvurderingsreglerne medfører, at projekter, der kan forventes at få væsentlige indvirkninger på miljøet, ikke må påbegyndes, før myndigheden skriftligt har meddelt tilladelse til at påbegynde projektet (miljøvurderingspligt).

Bygherren til et miljøvurderingspligtigt projekt skal efter miljøvurderingslovens § 20, stk. 1, udarbejde en miljøkonsekvensrapport, der indeholder en vurdering af projektets virkning på miljøet. Miljøkonsekvensrapporten skal mindst omfatte de oplysninger, som er angivet i miljøvurderingslovens § 20, stk. 2.

Det følger af miljøvurderingslovens § 24, stk. 1, at myndigheden efter modtagelsen af miljøkonsekvensrapporten fra bygherren skal gennemgå rapporten med inddragelse af den fornødne ekspertise med henblik på at sikre, at den opfylder kravene i § 20. Myndigheden kan om nødvendigt indhente yderligere oplysninger fra bygherren til opfyldelse af kravene i § 20, stk. 2.

Myndigheden skal efter gennemgang af miljøkonsekvensrapporten sende den i høring hos berørte myndigheder og offentligheden, jf. miljøvurderingslovens § 24, stk. 2.

Efter høringen skal myndigheden efter miljøvurderingslovens § 25 træffe afgørelse om, hvorvidt projektet kan tillades. Afgørelsen træffes på baggrund af bygherres ansøgning, miljøkonsekvensrapporten, eventuelle supplerende oplysninger, resultaterne af de høringer, der er foretaget, og myndighedens begrundede konklusion.

En § 25-tilladelse skal omfatte den begrundede konklusion og indeholde alle de miljømæssige betingelser, der er knyttet til afgørelsen, en beskrivelse af alle projektets særkender og de foranstaltninger, der påtænkes truffet for at undgå, forebygge eller begrænse og om muligt neutralisere væsentlige skadelige indvirkninger på miljøet, som bygherren skal gennemføre, og eventuelle overvågningsforanstaltninger. Det følger af miljøvurderingslovens § 27, stk. 1.

Myndigheden kan efter miljøvurderingslovens § 27, stk. 2, knytte vilkår til en § 25-tilladelse med henblik på opfyldelse af lovens formål. Vilkår skal stå i et rimeligt forhold til projektets art, placering og dimensioner samt omfanget af dets indvirkninger på miljøet.

Har projektet væsentlige skadelige indvirkninger på miljøet, skal myndigheden efter miljøvurderingslovens § 27, stk. 3, endvidere at stille vilkår for bygherrens overvågning heraf.

3.2.2 Ad 1) Inddragelse af høringssvar

Formålet med miljøvurderingsreglerne er bl.a. at sikre, at offentligheden bliver hørt, når der tages stilling til projekter, som kan have en væsentlig betydning for miljøet, således at myndighederne kan træffe afgørelse på så oplyst et grundlag som muligt. Myndigheden har ikke pligt til at imødekomme de indsigelser, ændringsforslag og bemærkninger, som offentligheden måtte bidrage med i forbindelse med høringsfasen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Viborg Kommune i tilstrækkeligt omfang har inddraget resultaterne af de foretagne høringer i overensstemmelse med miljøvurderingslovens § 25. Nævnet har lagt vægt på, at det fremgår af § 25-tilladelsen, at der

indkom to høringssvar til miljøkonsekvensrapporten i offentlighedsperioden vedrørende støj, visualiseringer og geologi. Det fremgår ligeledes af afgørelsen, at bl.a. høringssvar ligger til grund for denne. Videre er det anført i resuméet af de foretagne høringer, som klager henviser til i klagen, dels at der indkom 11 høringssvar i offentlighedsperioden, hvoraf to vedrørte miljøkonsekvensrapporten, dels at høringssvarene blev taget i betragtning, men ikke medførte ændringer i de endelige planer.

3.2.3 Ad 2) Påvirkning af bilag IV-arter (flagermus)

Habitatdirektivets artikel 12, stk. 1,[6] pålægger medlemsstaterne at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i direktivets bilag IV. Ordningen skal efter bestemmelsens litra (d) blandt andet omfatte et forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.

Myndigheden skal ved sin meddelelse af en tilladelse efter miljøvurderingslovens § 25, stk. 1, herefter også sikre sig, at projektet ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for bilag IV-arter.

Endvidere følger det af miljøvurderingslovens § 20, stk. 4, nr. 2, at miljøkonsekvensrapporten på en passende måde skal påvise, beskrive og vurdere projektets væsentlige direkte og indirekte virkninger på bl.a. den biologiske mangfoldighed med særlig vægt på arter og naturtyper, der er beskyttet i henhold til habitatdirektivet.

Det følger af habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, at de nationale myndigheder først giver deres tilslutning til en plan eller et projekt, der kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt, når de har sikret sig, at planen eller projektet ikke skader lokalitetens integritet.

Habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, pålægger endvidere medlemsstaterne at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i direktivets bilag IV. Ordningen skal efter bestemmelsens litra (d) blandt andet omfatte et forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.

EU-Kommissionen har offentliggjort en vejledning om beskyttelse af bilag IV-arter.[7]

Bestemmelsen i habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, skal ifølge vejledningen forstås som en målsætning om, at yngle- og rasteområders økologiske funktion bevares. Yngleområder defineres i vejledningen som de områder, der skal bruges til parring og fødsel, og endvidere dækker det området i nærheden af rede- eller fødselsstedet, hvis afkommet er afhængigt af sådanne områder. Rasteområder defineres som de områder, der benyttes af et dyr eller en gruppe af dyr, når de ikke er aktive. Rasteområder omfatter strukturer, som dyr etablerer som rasteområder, f.eks. reder, huler eller skjulesteder.[8]

Ved et yngle- eller rasteområde i habitatdirektivets og habitatbekendtgørelsens forstand forstås en samling ("netværk") af lokaliteter, hvor en bestand af en art yngler eller raster. Betydningen af de enkelte lokaliteter i netværket kan afhænge af bestandens tæthed og spredningsmuligheder. Ved vurderingen af om et yngle- eller rasteområde beskadiges eller ødelægges, er det afgørende, om den økologiske funktionalitet af netværket af lokaliteter kan opretholdes på mindst samme niveau som hidtil.[9]

EU-Domstolen har i dommen Grand hamster II (bl.a. med henvisning til EU-Kommissionens vejledning) fastslået, at beskyttelsen af et yngleområde for en beskyttet dyreart efter habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, vil miste sin effektive virkning, hvis menneskelige

aktiviteter, der gennemføres i omgivelserne omkring dette område, har til formål eller til følge, at denne dyreart ikke længere vil besøge det pågældende yngleområde, og at bestemmelsen herefter skal fortolkes således, at begrebet "yngeområde" ligeledes omfatter omgivelserne omkring dette område, når disse omgivelser er nødvendige for, at bilag IV-arter kan yngle med succes.[10]

Alle arter af flagermus, der findes i Danmark, er omfattet af habitatdirektivets bilag IV.

Efter naturbeskyttelseslovens § 29 b, stk. 1, kan miljø- og fødevareministeren udfærdige forvaltningsplaner og iværksætte andre tiltag, herunder yde tilskud, med henblik på bevaring af bl.a. bilag IV-arter.[11] Ministeren har i medfør af denne bestemmelse udarbejdet forvaltningsplanen for flagermus.

Af forvaltningsplanen for flagermus fremgår det,[12] at en undersøgelse af ynglesteder, flyveruter og jagtområder i yngletiden (i perioden ca. 20. juni til 7. august) og en undersøgelse af rastesteder, flyveruter og jagtområder i eftersommeren og det tidligere efterår (i perioden ca. 16. august til 15. september) er uundværlig i forbindelse med ethvert projekt, hvor en afklaring af flagermusforekomsten i et område ønskes. Hver af disse undersøgelser skal indbefatte detektorbaseret kortlægning af fourageringsområder og flyveruter samt kortlægning af mulige dagkvarterer (ynge- og rastesteder).

Det fremgår endvidere af forvaltningsplanen, at vindmøllernes tårne og blade tiltrækker store mængder af insekter, således at der på visse årstider kan forekomme store ansamlinger af insekter på og omkring vindmøllerne. Insekterne sidder på eller flyver omkring møllerne hele vejen op.

Ifølge forvaltningsplanen er den eneste sikre metode til at undgå drab af flagermus at slukke for vindmøllerne ved vindhastigheder under ca. 5-6 m/s i de perioder, hvor store insektansamlinger forekommer (dvs. om natten i perioden ca. 15. juli til ca. 15. oktober).

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker generelt, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, men at yngle- og rasteområder kan blive negativt påvirket, hvis der sker en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer, ligesom begrebet "yngeområde" efter EU-Domstolens praksis også omfatter områdets omgivelser, når omgivelserne er nødvendige for, at bilag IV-arter kan yngle med succes, jf. Grand Hamster II-dommens præmis 32-34.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at det af begrundelsen for Viborg Kommunes § 25-tilladelse af 11. februar 2020 fremgår, at afgørelsen er truffet på baggrund af miljøkonsekvensrapportens vurderinger. Det vurderes i selve miljøkonsekvensrapporten, at vindmølleprojektet ikke eller i sammenhæng med andre projekter vil få væsentlige negative konsekvenser for fugle- og dyrelivet i området hverken i anlægs- eller driftsfasen, og at det også gælder for bilag IV-arter. Særligt for så vidt angår flagermus, fremgår det, at projektområdet ligger i et relativt godt flagermusområde pga. omgivende løvskovsområder. Ved anvendelse af gennemsnitsværdier for dødsraten pga. vindmøller estimeres det, at møllerne i værste fald kan komme til at forårsage mellem 2 og 9 flagermusdødsfald årligt. Det fremgår endvidere, at der på trods af den skønnede lille risiko for flagermusdødsfald er gennemført en konkret flagermusundersøgelse i efteråret 2018, fordi der ikke var konkret viden om yngle- og specielt trækforekomst af flagermus på lokaliteten. Det konkluderes på baggrund af undersøgelsen, at de vigtigste områder for flagermus var en have nord for vindmølleområdet og levende hegn, der sandsynligvis fungerer som fourageringssted og ledelinje, når dyrene er på træk i sensommeren. Blot 0,7% af identifikationerne kom fra de åbne marker, hvor møller planlægges placeret. Det konstateres herefter, at

flagermusaktiviteten i området, bortset fra haven nord for mølleområdet, er relativt beskeden sammenlignet med mange andre vindmøllelokaliteter. Det vurderes, at vindmøllerne ikke vil udgøre en væsentlig risiko for flagermus på populationsniveau. Hvis den i forvejen beskeden risiko for flagermus ønskes reduceret yderligere, kan det overvejes at beskære de nærmeste beplantninger og læhegn, fremgår det endvidere. Det vurderes, at en sådan beskæring ikke vil påvirke områdets funktionalitet i forhold til flagermus.

Af flagermusundersøgelsen fra 2018 fremgår, at der i undersøgelsesperioden blev foretaget i alt 1705 registreringer ved detektor MO7, som var placeret ved læhegnet knap 100 m sydøst for den midterste mølle, og i alt 3166 registreringer ved detektor MO15, som var placeret ved haven ca. 500 m nord for mølleområdet. Det ses endvidere, at læhegnet ved placeringen af detektor MO7 ender ved det nærliggende vandløb, hvor der vil være vingeoverslag fra den midterste vindmølle. Vandløbet løber mod nordvest i retning af haven nord for mølleområdet, hvorfra afstanden til vandløbet er knap 150 m over åben mark.

Miljø- og Fødevareklagenævnet lægger på baggrund af miljøkonsekvensrapporten og flagermusundersøgelsen til grund, at haven nord for projektområdet udgør et potentielt yngle- eller rasteområde for flagermus og læhegnet knap 100 m sydøst for den midterste mølle en potentiel ledelinje. Nævnet vurderer endvidere, at vandløbet udgør en potentiel ledelinje i forlængelse af læhegnet.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Viborg Kommune i tilstrækkelig grad har sikret sig, at projektet ikke vil beskadige yngle- eller rasteområder for flagermus. Nævnet har lagt vægt på, at § 25-tilladelsen er meddelt på baggrund af miljøkonsekvensrapportens vurderinger, hvor det konkluderes, at vindmølleprojektet ikke vil få væsentlige negative konsekvenser for bl.a. bilag IV-arter. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at miljøkonsekvensrapportens vurderinger i forhold til flagermus bygger dels på et generelt estimat af risikoen for flagermusdødsfald, dels på den konkrete flagermusundersøgelse fra 2018. Nævnet finder i den forbindelse ikke grundlag for at antage, at den økologiske funktionalitet af haven som potentielt yngle- eller rasteområde nord for projektet kan blive negativt påvirket ved forstyrrelse af ledelinjer i form af læhegnet og vandløbet. Nævnet har lagt vægt på, at mindsteafstanden mellem haven og ledelinjen i form af vandløbet er knap 150 m over åben mark.

Det følger endvidere af habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra a, at den ved bestemmelsen pålagte strenge beskyttelsesordning for bilag IV-arter også skal omfatte et forbud mod alle former for forsætlig drab af enheder af disse arter i naturen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i den forbindelse, at bygherre under sagens behandling har indsendt en tilkendegivelse om, at bygherre vil justere driften af alle tre møller samt gennemføre en supplerende flagermusovervågning ved møllerne.

På det foreliggende grundlag finder Miljø- og Fødevareklagenævnet ikke anledning til at bemærke yderligere vedrørende risikoen for individuelle drab på flagermus. Nævnet bemærker dog generelt, at der ikke kan antages at være tale om forsætligt drab alene på grund af en rent statistisk risiko for drab af flagermus som følge af kollision med vindmøller.

3.2.4 Ad 3) Påvirkning af fugle (Tajgasædgås)

Det fremgår af miljøvurderingslovens bilag 7, jf. § 20, stk. 1, at miljøkonsekvensvurderingsrapporten skal indeholde en beskrivelse af de i § 20, stk. 4, nævnte faktorer, der kan forventes at blive berørt i væsentlig grad af projektet, herunder biodiversiteten (f.eks. fauna og flora).

Det fremgår endvidere af miljøvurderingslovens § 20, stk. 4, nr. 2, at de oplysninger, som bygherren skal give om det ansøgte projekt i miljøkonsekvensrapporten, på en passende måde skal påvise, beskrive og vurdere projektets væsentlige direkte og indirekte virkninger på den biologiske mangfoldighed med særlig vægt på arter og naturtyper, der er beskyttet i henhold til habitatdirektivet[13] og fuglebeskyttelsesdirektivet.[14]

Af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4 fremgår det bl.a., at:

”1. For arter, som er anført i bilag I, træffes der særlige beskyttelsesforanstaltninger med hensyn til deres levesteder for at sikre, at de kan overleve og formere sig i deres udbredelsesområde.

[...]

2. Under hensyn til beskyttelsesbehovene i det geografiske sø- og landområde, hvor dette direktiv finder anvendelse, træffer medlemsstaterne tilsvarende foranstaltninger med hensyn til regelmæssigt tilbagevendende trækfuglearter, som ikke er anført i bilag I, for så vidt angår de pågældende arters yngle-, fjer skifte- og overvintringsområder samt rasteområderne inden for deres trækruter.

[...]

4. Medlemsstaterne træffer egnede foranstaltninger med henblik på i de i stk. 1 og 2 nævnte beskyttede områder at undgå forurening eller forringelse af levestederne samt forstyrrelse af fuglene, i det omfang en sådan forurening, forringelse eller forstyrrelse har væsentlig betydning for formålet med denne artikel. Medlemsstaterne bestræber sig på at undgå forurening eller forringelse af levesteder også uden for disse beskyttede områder.”

Fuglebeskyttelsesdirektivet er i dansk ret primært implementeret dels i form af en områdebeskyttelse (de udpegede fuglebeskyttelsesområder, som indgår i en række af Natura 2000-områderne), og dels i form af en artsbeskyttelse (artsfredningsbekendtgørelsen[15] samt jagtloven[16]).

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at direktivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., også har en vis selvstændig betydning. Med ”levesteder” menes både områder, hvor fuglene yngler, og områder, som fuglene regelmæssigt gæster for at fælde fjer, raste eller overvintrere. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med direktivets artikel 2, jf. artikel 1, hvorefter medlemsstaterne træffer alle nødvendige foranstaltninger til at opretholde eller tilpasse bestanden af alle vilde fuglearter på et niveau, som især imødekommer økologiske, videnskabelige og kulturelle krav og samtidig tilgodeser økonomiske og rekreative hensyn. Bestemmelsen i artikel 4, stk. 4, 2. pkt., skal desuden ses i sammenhæng med artikel 4, stk. 4, 1. pkt., som gælder for bilag I-fugle samt trækfugle, jf. artikel 4, stk. 1 og 2.

Af Miljøstyrelsen habitatvejledning fremgår ligeledes, at i sager omfattet af miljøvurderingspligt skal en vurdering af eventuel påvirkning af fugle indarbejdes i miljøvurderingen, mens vurderingen i andre sager skal fremgå af afgørelsens begrundelse. Vurderingen skal angive, om der kan ske påvirkning af vilde fugle og deres levesteder i og uden

for Natura 2000-områder. Det fremgår endvidere, at medlemsstaterne ifølge EU-Domstolens praksis især er forpligtede til at bevare levesteder og populationer for truede fuglearter eller arter i tilbagegang.[17]

Klager har anført, at vurderingen af vindmøllernes påvirkning af særligt tajgasædgås er præget af en del usikkerhed.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer, at tajgasædgås er en regelmæssigt tilbagevendende trækfugl og dermed omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., jf. stk. 2.

Af begrundelsen for Viborg Kommunes § 25-tilladelse af 11. februar 2020 fremgår det som nævnt, at afgørelsen er truffet på baggrund af miljøkonsekvensrapportens vurderinger. Det fremgår af selve miljøkonsekvensrapporten, at vindmølleområdet ikke udgør et væsentligt ynglefugleområde, men at områdets ornitologiske værdi i lidt større afstand væsentligst består i at være en relativt god rast- og fourageringslokalitet for svaner og gæs. Det gælder bl.a. tajgasædgås, hvor der findes en noget større rastelokalitet omkring Tjele. Der er i miljøkonsekvensrapporten redegjort nærmere herfor, og det fremgår, at tajgasædgås i betydeligt mindre omfang også træffes på lokaliteten [F2] ca. 1 km nord for mølleområdet ved Tolstrup. Det vurderes herefter, at opsætning af vindmøller ved Tolstrup næppe vil få væsentlig betydning for tajgasædgåsen. Som begrundelse anføres det bl.a., at fuglene ikke kan forventes at miste væsentlige fourageringsområder ved opsætning af møllerne, idet fuglene hurtigt vænner sig til møllerne, og hele regionen – hvis vindmølleområdet ellers rummer foretrukne foderplanter, og det endelig skulle ske, at fuglene skræmmes væk – rummer massevis af grønne marker, hvor fuglene kan fouragere og i høj grad gør det allerede.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Viborg Kommune i tilstrækkelig grad herved har sikret sig, at miljøkonsekvensrapporten belyser, om projektet kan medføre sådanne forringelser af levesteder for trækfugle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 4, stk. 4, 2. pkt., herunder navnlig for så vidt angår tajgasædgås. Nævnet har lagt vægt på, at § 25-tilladelsen er meddelt på baggrund af miljøkonsekvensrapportens vurderinger, hvor der indgår en konkret beskrivelse og vurdering af projektets påvirkning af relevante levesteder for tajgasædgås, herunder i form af fortrængning, og det konkluderes, at projektet næppe vil få væsentlig betydning for arten.

3.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet stadfæster Viborg Kommunes afgørelse af 11. februar 2020 om § 25-tilladelse til opstilling af tre vindmøller ved Tolstrup i Viborg Kommune.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet, som ændret ved lov nr. 900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet og forskellige andre love.

[3] Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

[4] Sagsnr. 20/04067.

[5] Miljøstyrelsens Forvaltningsplan for Flagermus af den 25. maj 2013.

[6] Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

[7] Vejledning om streng beskyttelse af dyrearter af fællesskabsbetydning i henhold til Habitatdirektivet, Kommissionens meddelelse af 12. oktober 2021, C(2021) 7301 (herefter EU-Kommissionens vejledning).

[8] EU-Kommissionens vejledning, pkt. 2.52-2.57.

[9] Miljøstyrelsens habitatvejledning, pkt. 9.7.1.4 og EU-Kommissionens vejledning pkt. 2.52, hvorefter habitatdirektivets artikel 12, stk. 1, litra d, bør forstås som en målsætning om opretholdelse af yngle- og rasteområdernes økologiske funktion.

[10] Dommens præmis 32-34.

[11] Lovbekendtgørelse nr. 1986 af 27. oktober 2021 om naturbeskyttelse.

[12] Forvaltningsplan for flagermus. Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder, Naturstyrelsen, 2013.

[13] Rådets Direktiv af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter, 92/43/EØF.

[14] Rådets Direktiv af 2. april 1979 om beskyttelse af vilde fugle, 79/409/EØF.

[15] Bekendtgørelse nr. 521 af 25. marts 2021 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt.

[16] Lovbekendtgørelse nr. 266 af 21. marts 2019 om jagt og vildtforvaltning.

[17] Jf. s. 13, med henvisning til EU-domstolens dom af 13. juni 2020 i sag C-117/00 Kommissionen mod Irland.

Sag:

20/04068

Dato:

27. oktober 2022.

Emner:

Miljøvurdering af ...

Tilgængelighedserklæring (<https://www.was.digst.dk/mfkn-naevneneshus-dk>)